

Äidinkielen opettajain liitto ry  
Mariankatu 7 C 1  
00170 Helsinki

LAUSUNTO  
21.2.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite

Asia Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta OKM/41/010/2017

Äidinkielen opettajain liitto ry (ÄOL) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä ja toteaa esityksestä seuraavaa.

### 1. Lukiolaki

ÄOL pitää erittäin tärkeänä, että lakiesityksessä lukion vahva yleissivistävä tehtävä turvataan edelleen. Valinnaisuus pidetään nykyisen linjan mukaisena eli maltillisena. Paikallinen opetussuunnitelmatyö korostuu luonnoksessa huomattavasti enemmän kuin voimassa olevassa lukiolaissa, mikä antanee nykyistä enemmän mahdollisuuksia erilaisten opintojaksojen toteuttamiseen, oppiaineiden väliseen yhteistyöhön ja nykyisen pedagogiikan mukaiseen opiskeluun.

Pykälässä 4 puhutaan *koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä*. ÄOL esittää, että tähän pykälään lisätään edellytys oppilaitoskirjaston tai yleisen kirjaston käyttöön osana lukio-opetusta sekä vaatimus nykypedagogiikan mukaisista tiloista, jotka mahdollistavat tiimityöskentelyn ja itsenäisen opiskelun. Nämä ovat olennaisia asioita esimerkiksi oppiaineiden välisessä yhteistyössä ja projektimaisessa opiskelussa.

Pykälässä 8 *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen* esitetään yhteistyötä lukion, muiden oppilaitosten, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Se, että jokaisen olisi lukioaikana asuinpaikasta riippumatta tutustuttava korkeakouluopintoihin (13 § *Opintojen järjestäminen*), on kannatettavaa ja madaltanee polkua siirtyä lukiosta kolmannelle

asteelle. Lukion aikana suoritettavista korkeakouluopinnoista voi tulevaisuudessa tulla jopa merkittävä reitti jatko-opintoihin. Tällainen yhteistyö on järkevää suunnitella paikallisten mahdollisuuksien mukaan, ja se voi olla myös yliopiston tai ammattikorkeakoulun verkko-opintojen suorittamista. Myös lukioaikaiset kokemukset työ- ja elinkeinoelämästä sekä kansainvälisyydestä ovat tärkeitä antamaan lukioaikana monenlaisia virikkeitä ja uusia kiinnostuksen kohteita.

Esityksessä ehdotetaan kurssimuotoisen opiskeluun sijaan opintopisteisiin ja -jaksoihin siirtymistä (10 § *Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus*). Opintopisteiden käyttö madaltaisi aitaa toisen ja korkea-asteen välillä, ja kursseja laajempiin opintojaksoihin siirtyminen vähentäisi arviointia (vrt. nykyinen kurssikohtainen arviointi) ja varmasti myös mahdollisia koeviikkoja. Näin voitaisiin keskittyä opiskelussa laajempiin kokonaisuuksiin.

Pykälässä 11 *Oppimäärän sisältö* määrätään lukion oppimäärän sisällöstä ja ensimmäisenä oppiaineena mainitaan äidinkieli ja kirjallisuus. ÄOL esittää, että oppiaineen nimi muutettaisiin muotoon suomen kieli ja kirjallisuus. Lukiossa oppiainetta opiskelee nykyisin varsin paljon opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ole suomi, mutta he osaavat sitä vaikkapa toisena tai kolmantena kielenä lähes äidinkielen tasoisesti. Ehdottamamme nimimuutos kohtelisi kaikkia opiskelijoita tasa-arvoisemmin.

Samassa pykälässä puhutaan myös ns. lukiodiplomeista. ÄOL kannattaa ehdotusta, että lukiodiplomit voisivat koskea paitsi taito- ja taideaineita myös muiden oppiaineryhmien opintoja. Esimerkiksi kirjallisuudiplomit toimisivat hyvin oppiaineiden välisessä yhteistyössä.

Luonnoksessa esitetään pykälässä 12 *Opetussuunnitelma*, että opetussuunnitelman laadinnassa korostuisi nykyistä huomattavan paljon enemmän paikallinen opetussuunnitelmatyö. Opetushallitus laatisi vain oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt; paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettäisiin mm. opetuksen tarkemmista sisällöistä, opintojaksoista sekä oppimisen ja opetuksen tuen toteuttamisesta. Ns. oppiaineiden yhteiset teemaopinnot tulisivat kokonaan paikallisesti suunniteltaviksi. Tällainen koulutuksen järjestäjälle annettava vapaus olisi hyvä mahdollisuus rakentaa omannäköisiä opintojaksoja, mutta ÄOL:n mielestä tarvittaisiin kuitenkin suuntaa antavia valtakunnallisia linjauksia opintojaksoille - tai ainakin suosituksia. Pohdimme myös, miten turvataan sellaisten opiskelijoiden oppiminen, jotka joutuvat syystä tai toisesta vaihtamaan lukiota.

Esityksessä todetaan, että valtakunnalliset syventävät kurssit pitää olla mahdollista suorittaa myös nykyistä kurssia vastaavina kokonaisuuksina, vaikka ne voitaisiin järjestää myös laajempina opintojaksoina. ÄOL:n mielestä nämä kurssit pitäisikin nimenomaan järjestää nykyisinä kursseina, koska niissä keskitytään juuri yo-kokeissa vaadittavien tietojen ja taitojen opiskeluun. Näitä kursseja varten tarvittaisiin myös valtakunnalliset sisällöt, jotta kaikille turvattaisiin hyvä valmentautuminen oppiaineiden yo-kokeisiin. Pakollisten ja koulukohtaisten soveltavien kurssien järjestäminen laajempina opintojaksoina ja oppiaineysteistyönä voisi olla luontevammin mahdollista.

Esityksessä ei puhuta enää aihekokonaisuuksista vaan vain laaja-alaisista opinnoista (Lakiehdotuksen perustelut s. 47). Eikö aihekokonaisuudet olisi kuitenkin hyvä säilyttää luomassa eheyttä eri oppiaineiden opintojen välille?

Jos lukiolaki edellyttää koulutuksen järjestäjiltä esityksen mukaisesti näin laajaa omaehtoista suunnittelua, on tärkeää, että opetussuunnitelmatyön tueksi tarjotaan tukea ja koulutusta. Tämä on erityisen olennaista pienissä kunnissa ja lukioissa, joissa vain yksi henkilö saattaa vastata yhden tai jopa useamman oppiaineen opintojen opetussuunnitelmasta.

ÄOL pitää erittäin tärkeänä pykälän 13 *Opintojen järjestäminen* liitettyä lakiehdotusten perusteluosassa (s. 47) mainittua tekstiä: "Lähopetusta olisi edelleen pidettävä lähtökohtaisena järjestämismuotona, sillä koulutukselle säädettyjen tavoitteiden ei etenkään nuorille tarkoitetussa koulutuksessa voida katsoa täysimääräisesti toteutuvan pelkästä etäopetuksesta. Lukiokoulutukseen kuuluvat olennaisesti esimerkiksi ryhmässä toimiminen, yhteisöllisyys ja vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot [huom. kuuluisivat myös ammatilliseen koulutukseen]. - - etäopetuksen hyödyntämistä koskevien ratkaisujen olisi lähtökohtaisesti perustuttava pedagogisiin näkökohtiin, eikä sitä voitaisi käyttää säästötoimenpiteenä."

Lukion opetuskielenä sanotaan luonnoksessa olevan suomi tai ruotsi sekä saame, romani tai viittomakieli tai muu järjestämisluvassa määrätty kieli. Esityksessä sanotaan myös, että osa opetuksesta voidaan antaa myös muulla kuin opetuskielellä, ellei se vaaranna mahdollisuutta seurata opetusta. (14 § *Opetuskieli*.) Tässä pykälässä olisi tärkeää linjata myös opettajien kielitaitoa (vrt. IB-lukiot). Kielitietoisien koulun ajatukseen kuuluu se, että opettaja on myös oman tieteenalansa kielen opettaja. Tämä vaatii opettajalta hyvää opetuskielen hallintaa.

Esityksessä korostetaan opinto-ohjauksen ja erityisopetuksen turvaamista opintojen eri vaiheissa. On tärkeää, että tämä uudistus lukiolakiin tehdään ja siten kaikilla lukiolaisilla on

näihin tukitoimiin yhtäläiset mahdollisuudet. Myös se, että lukio-opinnot keskeyttäneellä tai sellaisella ylioppilaalla, joka ei saa jatko-opiskelupaikkaa, olisi vuoden ajan oikeus opinto-ohjaukseen lukiossa, olisi merkittävä uudistus syrjäytymisen ja pudokkaiden syntymisen ehkäisyksi. (Pykälä 25 *Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta* ja 28 *Oppimisen tuki*.)

Luonnoksessa esitetään myös henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Opiskelija laatisi itselleen suunnitelman, joka sisältäisi niin opintojen etenemisen, ylioppilastutkintosuunnitelman kuin jatko-opinto- ja urasuunnitelmankin (26 § *Henkilökohtainen opintosuunnitelma*). Tämä käytäntö tuntuu olevan jo monissa lukioissa nykyisinkin, ja se on hyväksi havaittu tehokkaana motivoijana ja opintojen vaiheiden seuraamisen työkaluna.

Pykälässä 27 *Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen* puhutaan osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta. ÄOL pitää kannatettavana sitä, että koulutuksen järjestäjän olisi hyväksyttävä muussa lukio-opetusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut vastaavat opinnot. Sen sijaan ÄOL ei kannata sitä, että muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen automaattisesti luettaisiin opiskelijan hyväksi. Tällainen tunnistaminen veisi helposti lukio-opintojen arvon alennukseen ja oppimisen tason laskuun, koska olisi pelkona, että koulutuksen järjestäjät saattaisivat käyttää tätä vain helppona säästökeinona.

Esityksessä todetaan pykälässä 37 *Opiskelijan arvioinnin perusteet*, että kielten opetuksessa opiskelijoilta arvioidaan myös suullinen kielitaito. Sitä arvioidaan erillisellä kokeella. Tässä on huomattava, että kieli on vuorovaikutusta. Luonteva tilanne mitata tätä taitoa on keskustelu. Lukiolakiin tulisi lisäksi lisätä maininta myös äidinkielen suullisen taidon mittaamisesta. Se olisi vähintään yhtä tärkeää.

Pykälässä 40 *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön* puhutaan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. ÄOL ihmettelee viimeisessä momentissa olevaa mainintaa, ettei aikuisten koulutusta varten tarvitsisi hyväksyä järjestyssääntöjä eikä muita järjestysmääräyksiä.

## *2. Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta*

ÄOL pitää tärkeänä pykälässä 1 *Ylioppilastutkinto* olevaa mainintaa ylioppilastutkinnon suomen- tai ruotsinkielisyydestä. Kansallinen tutkinto tulee suorittaa kansallisilla kielillä.

Pykälässä 4 *Edellytykset osallistua kokeisiin* määrätään edellytyksistä osallistua ylioppilastutkinnon kokeisiin. ÄOL kannattaa kirjausta, että lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavan on ennen jonkin oppiaineen kokeeseen osallistumista oltava opiskellut kyseisen oppiaineen pakolliset opinnot.

ÄOL ei kannata esitystä ylioppilaskokeiden rajattomasta uusimisesta (6a § *Kokeiden uusiminen*). Se ei ole sen enempää pedagogisesti, taloudellisesti kuin käytännön kannaltakaan järkevää. Kannatamme Gaudeamus Igitur -raportin esitystä, jonka mukaan uusimiskertoja voidaan maltillisesti lisätä: hyväksyty koe kaksi kertaa ja hylätty kolme kertaa. Tämä lienee tärkeää sekä opiskelijoiden kokeman stressin lieventämiseksi että siksi, että tutkinnon painoarvo korostunee tulevaisuudessa jatko-opintoihin haettaessa.

Kunnioitavasti

Sari Hyytiäinen

puheenjohtaja

Äidinkielen opettajain liitto ry

## Lausunnon keskeinen sisältö

### 1. Lukiolaki

ÄOL pitää erittäin tärkeänä, että lakiesityksessä lukion vahva yleissivistävä tehtävä turvataan edelleen. Valinnaisuus pidetään nykyisen linjan mukaisena eli maltillisena.

ÄOL esittää, että pykälään 4 *koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä* lisätään edellytys oppilaitoskirjaston tai yleisen kirjaston käyttöön osana lukio-opetusta sekä vaatimus nykypedagogiikan mukaisista tiloista, jotka mahdollistavat tiimityöskentelyn ja itsenäisen opiskelun.

Pykälässä 11 *Oppimäärän sisältö* määrätään lukion oppimäärän sisällöstä ja ensimmäisenä oppiaineena mainitaan äidinkieli ja kirjallisuus. ÄOL esittää, että oppiaineen nimi muutettaisiin muotoon suomen kieli ja kirjallisuus. Lukiossa oppiainetta opiskelee nykyisin varsin paljon opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ole suomi, mutta he osaavat sitä vaikkapa toisena tai kolmantena kielenä lähes äidinkielen tasoisesti. Ehdottamamme nimimuutos kohtelisi kaikkia opiskelijoita tasa-arvoisemmin

Luonnoksessa esitetään pykälässä 12 *Opetussuunnitelma*, että opetussuunnitelman laadinnassa korostuisi nykyistä huomattavan paljon enemmän paikallinen opetussuunnitelmatyö. Tällainen koulutuksen järjestäjälle annettava vapaus olisi hyvä mahdollisuus rakentaa omannäköisiä opintojaksoja, mutta ÄOL:n mielestä opintojaksoille tarvittaisiin kuitenkin suuntaa antavia valtakunnallisia linjauksia tai ainakin suosituksia. Entä miten turvataan sellaisten opiskelijoiden oppiminen, jotka joutuvat syystä tai toisesta vaihtamaan lukiota? Valtakunnalliset syventävät kurssit pitäisi ylioppilaskokeisiin valmentavina järjestää nykyisten kurssien tapaisina, itsenäisinä "kurseina".

Jos lukiolaki edellyttää koulutuksen järjestäjiltä esityksen mukaisesti näin laajaa omaehtoista suunnittelua, on tärkeää, että opetussuunnitelmatyön tueksi tarjotaan tukea ja koulutusta. Tämä on erityisen olennaista pienissä kunnissa ja lukioissa, joissa vain yksi henkilö saattaa vastata jonkin oppiaineen opintojen opetussuunnitelmasta.

Esityksessä korostetaan opinto-ohjauksen ja erityisopetuksen turvaamista opintojen eri vaiheissa. On tärkeää, että tämä uudistus lukiolakiin tehdään ja siten kaikilla lukiolaisilla on näihin tukitoimiin yhtäläiset mahdollisuudet.

### 2. Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

ÄOL pitää tärkeänä pykälässä 1 *Ylioppilastutkinto* olevaa mainintaa ylioppilastutkinnon suomen- tai ruotsinkielisyydestä. Kansallinen tutkinto tulee suorittaa kansallisilla kielillä.

ÄOL ei kannata esitystä ylioppilaskokeiden rajattomasta uusimisesta (6a § *Kokeiden uusiminen*). Se ei ole sen enempää pedagogisesti, taloudellisesti kuin käytännön kannaltakaan järkevää. Uusimiskertoja voidaan maltillisesti lisätä: hyväksytyt koe kaksi kertaa ja hylätty kolme kertaa.